

Vážené kolegyně, milí kolegové,

dostáváte do rukou **popis koncepte výchovy k občanství**, který je vytvořen jako pilotní materiál pro společnou práci v projektu „Výchova k občanství“. Projekt realizuje Centrum občanského vzdělávání (COV) při Masarykově univerzitě ve spolupráci s celou řadou organizací a institucí. Tento materiál slouží především ke společnému přemýšlení o tom, co to vlastně občanství je a jaké jsou hlavní vzdělávací cíle v této oblasti, jejichž naplňování by mělo přispět k celkové kultivaci české demokracie a občanské kultury.

Navržená koncepte sice respektuje východiska vzdělávací reformy a pojetí oboru „výchova k občanství“ v Rámcových vzdělávacích programech (RVP), snaží se však identifikovat slabá místa a nedostatky ve vzdělávacích výstupech daného oboru RVP a v kontextu s potřebami české demokracie, výsledků mezinárodních výzkumů a zahraničních zkušeností tyto nedostatky napravit. Naší snahou tak bylo vytvořit doplňkové pojetí výchovy k občanství, které bude sloužit jako inspirační nadstavba povinnému rámci v RVP všech druhů vzdělávání. Berte prosím tuto snahu nikoliv jako potřebu vymezit se vůči platnému kurikulu, ale jako výzvu ke společnému rozvoji reformy, výzvu k dialogu a hledání smysluplných a z dlouhodobého pohledu důležitých cílů ve výchově a vzdělávání budoucích občanů, kteří budou sami brzy utvářet kvalitu české společnosti.

Tým COV

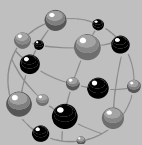
Východiska:

Prvním krokem pro tvorbu této koncepte byla pečlivá analýza souvisejícího oboru a průřezového tématu v RVP pro základní, gymnaziální a střední odborné vzdělávání. Z naší analýzy vyplynulo, že RVP jednotlivých stupňů vzdělávání na sebe nenavazují, užívají odlišné pojmy a tvoří ucelené vývojové kontinuum. Navíc pak všechna RVP zcela opomíjí velmi důležité akcenty ve výchově k občanství, což potvrzují také mezinárodní průzkumy. Stěžejním východiskem je proto pro nás vedle RVP celkový rámec pojetí občanství, který byl vytvořený v průběhu výzkumu International Civic and Citizenship Education Study (ICCS). ICCS je mezinárodní studie občanské výchovy realizovaná Mezinárodní asociací pro hodnocení výsledků vzdělávání ve spolupráci s dalšími výzkumnými pedagogickými centry.

Průzkum ICCS jednoznačně ukazuje na velmi nízkou úroveň ochoty českých žáků zapojit se do občanského a politického života, na nízkou důvěru v politiku a její smysl. Z toho plyne obecně nízká připravenost vstupovat do veřejného prostoru a v dospělosti se jakkoliv aktivně účastnit občanského života. V řadě zkoumaných oblastí akcentujících dovednosti a postoje se ČR nachází hluboko pod mezinárodním průměrem, naopak ve znalostních oblastech čeští žáci vykazují mírný nadprůměr. Tento rámec jsme dále srovnávali s Mezinárodním rámcem pro výchovu k občanství Res Publica, britským kurikulem Citizenship Education, založeným na desetileté práci týmu odborníků pod vedením profesora Bernarda Cricka a pojetím Rady Evropy v kontextu mnohaletého projektu Education for Democratic Citizenship and Human Rights.

Koncepte výchovy k občanství podle COV je dělena do těchto 4 oblastí:

1. Principy občanství a demokracie - svoboda a řád, právo a povinnost
2. Občanská společnost a instituce (občanská společnost a systémy)
3. Participace občana (občanská angažovanost)
4. Česká republika – identita a spolupráce (občanská identita)

Popis každé oblasti obsahuje:

1. Stručnou anotaci hlavního zaměření
2. Výchozí nosné myšlenky (zákl. „pravdy“, jejichž porozumění by si měli žáci z učení odnést do života)
3. Vzdělávací cíle
4. Základní témata, na nichž lze cíle učit

...a na druhé straně pak:

5. Soupis očekávaných výstupů z RVP, na které oblast navazuje a soupis okruhů průřezového tématu
6. Soupis souvisejících vzdělávacích materiálů

V každé oblasti je vybráno několik cílů, pro něž je zpracována modelová učební lekce. Cíle jsou zvýrazněny tučně. Postupně budeme pro všechny cíle mimo jiné ve spolupráci s učiteli zpracovávat další příklady učebních lekcí.

Z koncepte ICCS vycházíme v těchto oblastech:

Témata aneb o čem se učíme:

1. občanská společnost a systémy (např. občané, státní instituce, občanské instituce)
2. občanské principy (např. rovnost příležitostí, rovnost před zákonem, svoboda, sociální soudržnost)
3. občanská participace (např. způsoby rozhodování, způsoby ovlivňování, komunitní participace)
4. občanská identita (např. občan a jeho sebepojetí, občan a jeho vazby na okolí)

Chování aneb jaké dovednosti a postoje rozvíjíme:

1. hodnoty (důvěra v demokratické hodnoty, důvěra v občanské hodnoty)
2. postoje (sebepojetí žáka v souvislosti s občanstvím, postoje žáka k právům a povinnostem, postoje žáka k institucím)
3. chování (připravenost k účasti na občanských iniciativách, směřování k politické participaci v dospělosti a k chování s ohledem na aktivní občanství)
4. vztahy (aktivity se vztahem k občanství uvnitř komunity, aktivity se vztahem k obč. uvnitř školy)

Námi navržená koncepte vychází ze čtyř tematických domén, pro něž pak formulujeme nosné myšlenky, vzdělávací cíle, v nichž jsou promítnuty domény chování.

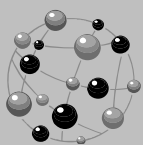
Do čtyř oblastí koncepte COV je integrováno těchto původních deset oblastí:

1. Demokracie, svoboda a rovnost | 2. Demokracie a sociální soudržnost | 3. Svoboda a řád, právo a povinnost | 4. Metoda transakční analýzy ve výchově k občanství | 5. Občanská společnost a instituce státu | 6. Občanská společnost a instituce občanů | 7. Identita občana | 8. Participace občana | 9. Kde začíná politika a kdo je politik | 10. Česká republika – identita a spolupráce

www.vychovakobcanstvi.cz

V průběhu projektu je pomocí webu www.vychovakobcanstvi.cz celková koncepte vyvíjena, témata upřesňována, cíle specifikovány. K jednotlivým cílům vznikají průběžně doporučené lekce a odkazy na existující kvalitní učební materiály. Ve spolupráci se zapojenými učiteli jsou vyvíjeny, testovány a autorizovány nové učební lekce, nové metodiky (autorské či adaptované).

Sdílejte své zkušenosti, stahujte inspiraci!

PRINCIPY OBČANSTVÍ A DEMOKRACIE

– svoboda a řád, právo a povinnost, rovnost a sociální soudržnost

Tato oblast obsahuje vzdělávací cíle zaměřené na porozumění základním předpokladům a mechanismům, na nichž demokracie spočívá. Hlavní důraz je kladen na uchopení hodnoty svobody v každodenním životě, příležitosti pro její využití i zneužití v demokracii a identifikaci vzájemných vazeb mezi svobodou a rovností. Na základě těchto hmatatelných uvědomění a prožitků lze pěstovat porozumění pojmům jako právo, povinnost a řád.

Výchozí nosné myšlenky:

- Svoboda je příležitostí k tomu, chovat se odpovědně.
- Svobodu lze dlouhodobě udržet pouze tehdy, pokud to všichni občané považují za svou povinnost.
- Demokracie nejlépe umožňuje naplňovat ideu svobody a rovnosti jednotlivce.
- Respekt k jednotě v rozmanitosti činí společnost odolnější, produktivnější a méně agresivní.
- Jediný způsob, jak žít v multikulturní společnosti, je společnost založená na občanství, nikoli na etnicitě. Občanství je univerzální princip a může tedy být základem soudržnosti.
- Motivace k aktivnímu utváření vlastní svobody je základním předpokladem svobody vzájemně sdílené společenstvím občanů.
- Svoboda má hodnotu sama o sobě, není třeba ji obhajovat vůči jakémukoliv alternativě.

Vzdělávací cíle:

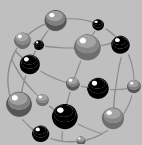
1. Žák na příkladech z každodenního života rozpoznává využitě, nevyužitě a zneužitě příležitosti ke svobodnému jednání.
2. Žák popíše každodenní projevy nesvobody ve svobodných režimech. Vyvodí kritéria pro svobodný prostor, na který má právo každý jedinec.
3. Žák z konkrétních situací vybírá ty, v nichž rozpoznává rizika pro svobodu, která plynou z mechanismu voleb (například prostřednictvím populismu).
4. Žák formuluje možné argumenty proti demokracii a platnost těchto argumentů kriticky vyhodnotí.
5. Žák rozpoznává projevy diskriminace (netolerance, neúcty k rozdílům) ve svém každodenním životě a popíše, jak jim čelit.

Základní témata, na nichž lze cíle učit:

Život v diverzifikovaném světě; Rovnost a odlišnost?; Možnost volby; Sociální začlenění a vyloučení; Soudržnost a obrana menšin; Soudržnost a participace; Rasismus a diskriminace; Dětská a lidská práva; Jak mě pravidla a zákony ovlivňují; Jak a proč jsou zákony utvářeny; Zločin; Respekt k vlastnictví; Kdo mi pomůže; Právo spotřebitele; Právo a práce; Jak řešit konflikty

Soupis souvisejících vzdělávacích materiálů:

Paragraf 11/55	Právo pro každého	Práva jsou pro všechny
Dětská práva – vím, co smím?	Farma zvířat (kniha)	Pán much
Die Welle (film)	Etická výchova	Výchova k občanství a demokracii
Svět dětí	Průřezník	Res Publica
Politeia	Havel v kostce	Naši sousedé
www.czechkid.cz	Výchova k toleranci a proti rasismu	Bohouš a Dáša
Interkulturní vzdělávání	Dovedu to pochopit	Dvakrát měř, jednou řež
Společný svět	Příběhy ze špatné čtvrti	Sousedé
Jsme, jací jsme	Svět dětí	www.varianty.cz
Právo pro každý den	Právo pro každého	Konflikt, kořen života
Úmluva o právech dítěte	Poznej svá práva, svobody a povinnosti	Probační mediační kurz (pracují se Street Law)
Bohouš a Dáša za lidská práva	Lidská práva	
Svět v nákupním košíku	Nové horizonty...	

Soupis očekávaných výstupů z RVP a okruhů průřezového tématu, na které oblast navazuje

RVP ZV

Očekávané výstupy

Rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky; Uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případně neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem; zhodnotí a na příkladech doloží význam vzájemné solidarity mezi lidmi, vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi a v situacích ohrožení; Objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám; Rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti; Přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod; Objasní význam právní úpravy důležitých vztahů – vlastnictví, pracovní poměr, manželství; Provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy – osobní přeprava, koupě, oprava či pronájem věci; dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování; Rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů

Tematické okruhy průřezového tématu

Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování
Občanská společnost a škola
Občan, občanská společnost a stát
Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

RVP G

Očekávané výstupy

Objasní, proč a jak se lidé odlišují ve svých projevech chování, uvede příklady faktorů, které ovlivňují prožívání, chování a činnost člověka; Vyroží, jak člověk vnímá, prožívá a poznává skutečnost, sebe i druhé lidi a co může jeho vnímání a poznávání ovlivňovat; Vyroží podstatu demokracie, odliší ji od nedemokratických forem řízení sociálních skupin a státu, porovná postavení občana v demokratickém a totalitním státě; Objasní podstatu a význam politického pluralismu pro život ve státě, uvede příklady politického extremismu a objasní, v čem spočívá nebezpečí ideologií; respektuje kulturní odlišnosti a rozdíly v projevu příslušníků různých sociálních skupin, na příkladech doloží, k jakým důsledkům mohou vést předsudky; Objasní, jaký význam má sociální kontrola ve skupině a ve větších sociálních celcích; Posoudí úlohu sociálních změn v individuálním i společenském vývoji, rozlišuje změny konstruktivní a destruktivní; Objasní podstatu některých sociálních problémů současnosti a popíše možné dopady sociálně-patologického chování na jedince a společnost; objasní, v čem spočívá odlišnost mezi morálními a právními normami, odůvodní účel sankcí při porušení právní normy; Uvede, které státní orgány vydávají právní předpisy i jak a kde je uveřejňují; Rozlišuje fyzickou a právní osobu, uvede jejich příklady; vymezí podmínky vzniku a zániku důležitých právních vztahů (vlastnictví, pracovní poměr, manželství) i práva a povinnosti účastníků těchto právních vztahů; Rozeznává, jaké případy se řeší v občanském soudním řízení a jaké v trestním řízení; Rozlišuje trestný čin a přestupek, vymezí podmínky trestní postížitelnosti občanů a uvede příklady postihů trestné činnosti; rozlišuje náplň činnosti základních orgánů právní ochrany, uvede příklady právních problémů, s nimiž se na ně mohou občané obracet; ve svém jednání respektuje platné právní normy

Tematické okruhy průřezového tématu

téma není

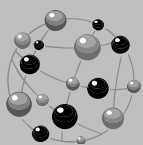
RVP SOV

Očekávané výstupy

Charakterizuje demokracii a objasní, jak funguje a jaké má problémy (korupce, kriminalita...); Popíše sociální nerovnost a chudobu ve vyspělých demokraciích, uvede postupy, jimiž lze do jisté míry řešit sociální problémy; Popíše, kam se může obrátit, když se dostane do složité sociální situace; Objasní význam solidarity a dobrých vztahů v komunitě; Debatuje o pozitivních i problémech multikulturního soužití, objasní příčiny migrace lidí; vysvětlí, proč je nepřijatelné propagovat hnutí omezující práva a svobody jiných lidí; objasní význam práv a svobod, které jsou zakotveny v českých zákonech, a popíše způsoby, jak lze ohrožená lidská práva obhajovat; Vysvětlí pojem právo, právní stát, uvede příklady právní ochrany a právních vztahů; Popíše soustavu soudů v ČR a činnost policie, soudů, advokacie a notářství; Vysvětlí, kdy je člověk způsobivý k právním úkonům a má trestní odpovědnost; Popíše, jaké závazky vyplývají z běžných smluv, a na příkladu ukáže možné důsledky vyplývající z neznalosti smlouvy včetně jejich všeobecných podmínek; dovede hájit své spotřebitelské zájmy, např. podáním reklamace; popíše práva a povinnosti mezi dětmi a rodiči, mezi manželi; Popíše, kde může o této oblasti hledat informace nebo získat pomoc při řešení svých problémů; Objasní postupy vhodného jednání, stane-li se obětí nebo svědkem jednání, jako je šikana, lichva, korupce, násilí, vydírání atp.

Tematické okruhy průřezového tématu

Společnost – jednotlivec a společenské skupiny, kultura, náboženství
Morálka, svoboda, odpovědnost, tolerance, solidarita
Osobnost a její rozvoj
Komunikace, vyjednávání, řešení konfliktů
Potřebné právní minimum pro soukromý a občanský život

OBČANSKÁ SPOLEČNOST A INSTITUCE

– občanská společnost a systémy, instituce státu a instituce občanů

Tato oblast obsahuje vzdělávací cíle zaměřené na porozumění vztahu mezi institucemi moci výkonné, zákonodárné a soudní, státní správou, místními samosprávami a občanskou společností. Hlavním poselstvím celé oblasti je vést žáky k tomu, aby si uvědomovali význam občanské společnosti a občanského sektoru na utváření plnohodnotné demokratické společnosti a na výkon kontroly fungování institucí státu.

Výchozí nosné myšlenky:

- Vědomí sounáležitosti je rozhodujícím faktorem demokratických vztahů mezi lidmi.
- Sdružováním zvyšuje občan svou možnost prosadit se (svou moc).
- Demokratický stát je postaven tak, aby občanům umožnil vstupovat do rozhodovacích procesů.
- Všichni jsme součástí státu, což je systém, který utváří pravidla pro naše soužití s druhými.
- Občanský sektor usiluje o uskutečnění hodnot občanské společnosti.
- Překročí-li sociální napětí únosnou míru, stává se hrozbou pro demokracii.
- Rezignuje-li občan na svůj vlastní podíl na veřejné kontrole institucí, riskuje, že budou fungovat v jeho neprospěch.

Vzdělávací cíle:

6. Žák rozpoznává rozdíl mezi společností a pospolitostí a na konkrétních příkladech ze života uvede některé z motivací, které lidi k vytváření pospolitosti vedou.
7. Žák pojmenuje výhody rozvinuté občanské společnosti pro fungování demokratických institucí.
8. Žák dovede rozpoznat a vyhodnotit vazby mezi občanskou společností a občanským sektorem. Orientuje se v různých formách občanského sektoru a dovede rozpoznávat jejich hodnotové zázemí a cíle.
9. Žák dovede rozlišovat různé role a vzájemné vztahy státu, občanů, občanské společnosti a občanského sektoru ve veřejném prostoru.
10. Žák rozpoznává rizika pro svobodu, která plynou ze sociální nerovnosti.

Základní témata, na nichž lze cíle učit:

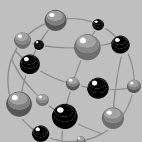
Lokální a státní instituce; Instituce zajišťující a bránící demokratické principy a hodnoty; Instituce státu a politické strany
Občanská společnost; Neziskový sektor; Kde pomáhám já, kde pomáhají druzí; Média

Soupis souvisejících vzdělávacích materiálů:

Res Publica
Nové horizonty...
Politeia

Občan a jeho obec
Průřezník
Havel v kostce

Kdo jiný?
Cirkus totality

Soupis očekávaných výstupů z RVP a okruhů průřezového tématu, na které oblast navazuje

RVP ZV

Očekávané výstupy

Rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky; Rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu; Objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů; Vylóží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů

Tematické okruhy průřezového tématu

Občanská společnost a škola
Občan, občanská společnost a stát
Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

RVP G

Očekávané výstupy

Rozlišuje a porovnává historické i současné typy států (forem vlády); Vymezí, jakou funkci plní ve státě ústava a které oblasti života upravuje; Objasní, proč je státní moc v ČR rozdělena na tři nezávislé složky, rozlišuje a porovnává funkce a úkoly orgánů státní moci ČR

Tematické okruhy průřezového tématu

téma není

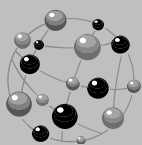
RVP SOV

Očekávané výstupy

Uvede příklady funkcí obecní a krajské samosprávy; Charakterizuje současný český politický systém, objasní funkci politických stran a svobodných voleb; objasní postavení církvi a věřících v ČR; Vysvětlí, čím jsou nebezpečné některé náboženské sekty a náboženský fundamentalismus;

Tematické okruhy průřezového tématu

Stát, politický systém, politika, soudobý svět
Společnost – jednotlivec a společenské skupiny, kultura, náboženství
Masová média

PARTICIPACE OBČANA

– občanská angažovanost

Tato oblast obsahuje vzdělávací cíle podněcující žáky k porozumění významu aktivity a angažovanosti občana při snaze ovlivňovat dění ve veřejném prostoru. Oblast navazuje na předešlé cíle zaměřené na vztahy mezi institucemi státu a občanskou společností a prohlubuje citlivost pro situace, v nichž by měl občan aktivně jednat a pomocí adekvátně zvolených postupů hájit zájmy společnosti, v němž žije.

Výchozí nosné myšlenky:

- Pouze aktivní občan může ovlivnit dění ve společnosti.
- Každý z nás má právo rozhodovat, ale příležitosti k rozhodování je třeba aktivně vyhledávat a vytvářet.
- Pro efektivitu jakékoliv činnosti ve společnosti jsou nutné znalosti a rozvoj komunikačních dovedností.
- Kvalita lidské činnosti závisí na schopnosti kritického myšlení.
- Politika je užití moci k naplnění veřejného zájmu.
- Politik je kontrolovatelný zástupce občanů.
- Rezignací na politiku se vzdávám možnosti ovlivňovat svět, ve kterém žiji.
- Vstupem do veřejného prostoru se z člověka stává občan.
- Občanství je jedna z forem identity člověka.
- Demokratické občanství zavazuje k respektu k jiným názorům.
- Občanskou kulturu spoluvytváří kultivovaní a zodpovědní lidé.
- Nutným předpokladem k občanství je najít si své místo v rámci společnosti, ve kterém žiji.
- Participace je velmi nákladný a náročný způsob řízení spol., musíme hledat efektivní cesty k jejímu uplatňování.
- Chybí-li ve veřejném životě efektivita v rozhodovacích procesech, je potřeba demokracii kultivovat nikoli oklešťovat.

Vzdělávací cíle:

11. **Žák identifikuje a pojmenuje problémové oblasti ve svém okolí a určí, kdo může/má problém řešit.**
12. Žák na konkrétním příkladě navrhne vhodné způsoby, jak řešení problému nastartovat a určí, které osoby a instituce zapojit.
13. Žák reflektuje svou participaci v občanských aktivitách.
14. **Žák z nabízených modelových situací charakterizuje vzájemné vazby mezi soukromým životem a veřejným prostorem.**
15. **Žák popíše a na příkladech ze života doloží zdravé a nezdravé podoby vztahu mezi občany a jejich volenými zástupci – politikem.**

Základní témata, na nichž lze cíle učit:

Když se mi něco nelíbí, udělám...; Formy projevu názoru, nesouhlasu; Škola a okolí – kde pomáháme, s kým spolupracujeme
Jakých aktivit se účastním; Kdo mě zastupuje, koho zastupuji já; Globální cíle, lokální aktivita; Komunikace a vztahy mezi lidmi
Co vše je ve veřej. zájmu; Co je to politika; Co nakupují a proč; Kde sděluji své názory; Profese a postoj politika; Já jako politik
Mé současné a budoucí aktivity; Co všechno je občanství; Kam patřím a co mohu, musím, smím; Finanční gramotnost;
Obchod a výroba

Soupis souvisejících vzdělávacích materiálů:

Rozumíme penězům

Finanční gramotnost

Finanční a ekonomická gramotnost

Média tvořivě

Ty a já

Být v obraze

Svět do všech předmětů

Volba povolání

Občan a jeho obec

Politeia

Res Publica

Svět do všech předmětů

Bohouš a Dáša – klima v tísní

Bohouš a Dáša proti chudobě

Bohouš a Dáša na tržišti světa

Výchova k myšlení v evropských a

globálních souvislostech (metodika)

Svět v nákupním košíku

Rozvojové cíle tisíciletí

Průřezník

Havel v kostce

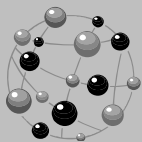
Nové horizonty...

Výchova k občanství a demokracii

Bohouš a Dáša – klima v tísní

Dětská práva – vím co smím?

Svět v nákupním košíku

Soupis očekávaných výstupů z RVP a okruhů průřezového tématu, na které oblast navazuje

RVP ZV

Očekávané výstupy

Rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, uvede jejich příklady; Objasní potřebu dodržování zásad ochrany duševního vlastnictví a jejich znalost uplatňuje ve svém jednání; Dodržuje zásady hospodárnosti, popíše a objasní vlastní způsoby zacházení s peněží a se svým i svěřeným majetkem, vyhýbá se rizikům v hospodaření s peněží; Vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby občanům nabízejí; Rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků, které ze státního rozpočtu získávají občané; Rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti; Kriticky přistupuje k mediálními informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí; Rozlišuje projev vlastenectví od projevů nacionalismu

Tematické okruhy průřezového tématu

Občanská společnost a škola
Občan, občanská společnost a stát
Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování
Formy participace občanů v politickém životě

RVP G

Očekávané výstupy

Uvede příklady, jak může občan ovlivňovat společenské dění v obci a ve státě, vyloží podstatu komunálních a parlamentních voleb; Obhajuje svá lidská práva, respektuje lidská práva druhých lidí a uvážlivě vystupuje proti jejich porušování; Uvede okruhy problémů, s nimiž se může občan obracet na jednotlivé státní instituce, zvládá komunikaci ve styku s úřady; Rozlišuje složky politického spektra, porovnává přístupy vybraných politických seskupení k řešení různých otázek a problémů každodenního života občanů

Tematické okruhy průřezového tématu

téma není

RVP SOV

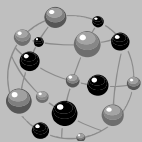
Očekávané výstupy

Uvede příklady občanské aktivity ve svém regionu, vysvětlí, co se rozumí občanskou společností; Debatuje o vlastnostech, které by měl mít občan demokratického státu; Struktura veřejné správy, obecní a krajská samospráva; Vysvětlí, jaké projevy je možné nazvat politickým radikalismem, nebo politickým extremismem; Rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě toho sestaví rozpočet domácnosti; Navrhne, jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytkovým rozpočtem domácnosti; Navrhne způsoby, jak využít volné finanční prostředky, a vybere nejvýhodnější finanční produkt pro jejich investování; Vybere nejvýhodnější úvěrový produkt, zdůvodní své rozhodnutí a posoudí způsoby zajištění úvěru a vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení; Dovede posoudit služby nabízené peněžními ústavami jinými subjekty a jejich možná rizika; Objasní způsoby ovlivňování veřejnosti;

Tematické okruhy průřezového tématu

Komunikace, vyjednávání, řešení konfliktů
Stát, politický systém, politika, soudobý svět Společnost – jednotlivec a společenské skupiny, kultura, náboženství
Masová média

ČESKÁ REPUBLIKA – IDENTITA A SPOLUPRÁCE

– občanská identita

Tato oblast vede žáky k tomu, aby namísto jakéhosi nereflektovanému patriotismu a z vnějšku ordinovaného pojmu vlastenectví promýšleli svou identitu a koncept občana ČR skrze uvědomění si vzájemných vazeb mezi kulturním, společenským i ekonomickým děním tuzemským, mezinárodním a globálním.

Výchozí nosné myšlenky:

- Kvalita života v ČR je závislá na globálních procesech. Jsme tedy odkázáni na spolupráci s ostatními zeměmi.
- Rozvoj naší země a ostatních zemí závisí na vzájemné spolupráci.
- Identita člověka má mnoho vrstev, příslušnost ke státu je jednou z nich. Naše identita je výsledkem kultury, ve které jsme vyrostli, a našeho vztahu k ní.

Vzdělávací cíle:

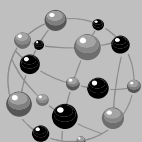
16. Žák rozpoznává závislosti mezi společenskou, politickou a ekonomickou realitou v ČR a vývojem ve světě kolem nás.
17. Žák rozpoznává projevy nerovnováhy v globálních ekonomických, politických a kulturních procesech.
18. Žák rozpoznává pozitivní příležitosti i rizika hluboké provázanosti současného světa.
19. Žák reflektuje a vyhodnocuje různé vrstvy své vlastní identity.

Základní témata, na nichž lze cíle učit:

Já jako občan ČR; Kolik mám domovů?; Diverzifikovaná společnost; Role ČR v EU; Mezinárodní vztahy a globální svět

Soupis souvisejících vzdělávacích materiálů:

Základní škola EU
Menšiny v ČR
Jsme v EU, budme v obraze
Průřezník

Soupis očekávaných výstupů z RVP a okruhů průřezového tématu, na které oblast navazuje

RVP ZV

Očekávané výstupy

Objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání; Popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování; Uvede některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má vztah ČR, posoudí jejich význam ve světovém dění a popíše výhody spolupráce mezi státy; Uvede příklady některých projevů globalizace, porovná jejich klady a zápory; Uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva; Objasní souvislosti globálních a lokálních problémů, uvede příklady možných projevů a způsobů řešení globálních problémů na lokální úrovni - v obci, regionu

Tematické okruhy průřezového tématu

Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

RVP G

Očekávané výstupy

Objasní důvody evropské integrace, posoudí její význam pro vývoj Evropy; Rozlišuje funkce orgánů EU a uvede příklady jejich činnosti; Posoudí vliv začlenění státu do Evropské unie na každodenní život občanů, uvede příklady, jak mohou fyzické a právnické osoby v rámci EU uplatňovat svá práva; Uvede příklady činnosti některých významných mezinárodních organizací a vysvětlí, jaký vliv má jejich činnost na chod světového společenství, zhodnotí význam zapojení ČR; Uvede příklady institucí, na něž se může obrátit v případě problémů při pobytu v zahraničí; Posoudí projevy globalizace, uvede příklady globálních problémů současnosti, analyzuje jejich příčiny a domýšlí jejich možné důsledky

Tematické okruhy průřezového tématu

téma není

RVP SOV

Očekávané výstupy

Objasní postavení České republiky v Evropě a v soudobém světě; charakterizuje soudobé cíle EU a posoudí její politiku; Popíše funkci a činnost OSN a NATO; Vysvětlí zapojení ČR do mezinárodních struktur a podíl ČR na jejich aktivitách; Uvede příklady projevů globalizace a debatuje o jejich důsledcích;

Tematické okruhy průřezového tématu

Formy participace občanů v politickém životě
Stát, politický systém, politika, soudobý svět